POLITISK KRONIK

UDLANDET

Oktober 1960

1. – Nigeria proklameres som uafhængig stat og fuldt medlem af det britiske Commonwealth. Efter folketal er det med sine 35 mill. indbyggere Afrikas største og Commonwealths fjerdestørste stat. – 7. Nigeria optages i FN.

Jordan beslutter at anerkende det republikanske styre i Irak, med hvilket forbindelserne har været afbrudt siden general Kassems statskup og mordet på kong Faisal (kong Husseins fætter) i juli 1958. – 20. Vej-, post-, telefon- og telegrafforbindelsen mellem Jordan og Irak genåbnes.

Ministerpræsidenterne U Nu og Chou En-lai underskriver i Peking en grænseoverenskomst, hvorefter Burma afstår et område på 153 km² til Kina.

2. – Efter samtaler med premierministrene Macmillan, Storbritannien, og Menzies, Australien, afviser præsident Eisenhower forslaget om et møde mellem ham og ministerpræsident Khrushchev (se 30/9). – 5. Premierminister Nehru trækker de 5 magters resolutionsforslag tilbage, efter at et argentinsk ændringsforslag om fornyede kontakter mellem USA og Sovjetunionen er vedtaget af FNs generalforsamling.

Sovjetunionen anerkender de facto den algierske eksilregering under Ferhat Abbas. – 5. Ved afslutningen af Ferhat Abbas' besøg i Peking (ankomst 29/9) udsender han og ministerpræsident Chou En-lai et kommuniqué, hvorefter Kina forpligter sig til på enhver måde at støtte den algierske frihedsbevægelse. – 6. ankommer Ferhat Abbas til Moskva. – 16. Præsident Bourguiba i Tunis erklærer, at Kina og Sovjetunionen forbereder indgriben i krigen i Algier og opfordrer vestmagterne til hurtig handling for at »redde situationen og sig selv«. – 19. Jacques Soustelle (se 1/2) meddeler, at han har dannet et nyt parti, Regroupement National, som skal arbejde for et fransk Algier.

3. – Ministerpræsident Khrushchev erklærer i en tale i FN, at Sovjetunionen har mistet tilliden til generalsekretær Dag Hammarskjöld og kræver generalsekretæren erstattet af et triumvirat. Hammarskjöld svarer, at han vil fortsætte på sin post, til hans mandat udløber i april 1963.

Ved præsidentvalget i Brasilen sejrer guvernøren i Sao Paolo, Janio Quadros (»manden med fejekosten«), overlegent over regeringens kandidat, marskal Henrique Lott (der får støtte af yderliggående nationalister såvel som kommunister) og den uafhængige Adhemar de Barros. Quadros afløser i begyndelsen af 1961 den nuværende præsident Kubitschek.

3.–7. – Det britiske arbejderparti vedtager på sin årlige kongres en resolution, der bryder med partiets officielle politik ved at kræve, at Storbritannien ensidigt skal give afkald på kernevåben. Parlamentsgruppens leder, Hugh Gaitskell, erklærer at han vil kæmpe og vedblive at kæmpe for at få afgørelsen ændret. – 13. Anthony Grenwood udtræder af arbejderpartiets skyggekabinet i protest mod Gaitskell. – 20. Et andet medlem af skyggekabinettet, Harold Wilson, lader sig op-

stille mod Gaitskell ved det kommende valg af partileder.

5. – Ved folkeafstemningen i Sydafrika afgives 850.000 stemmer for og 775.000 imod indførelse af republik. Over 90 pct. af den stemmeberettigede hvide befolkning deltager i afstemningen. – 7. Premierminister Verwoerd bebuder, at Sydafrika vil blive republik i løbet af 8 måneder.

8. – FNs generalforsamling vedtager med 42 stemmer mod 34 (22 undlader at stemme), at spørgsmålet om Kinas repræsentation ikke skal sættes på dagsordenen i indeværende samling.

9. – Præsident Nkrumah dementerer meddelelser om, at Ghana vil nationalisere udenlandske firmaer fra 1/5 1961.

10. – Oberst Mobutu kræver, at FN-tropperne i Congo skal undlade at forhindre arrestation af den afsatte ministerpræsident Lumumba, mod hvem der foreligger lovlig arrestordre. – 11. En talsmand for FN erklærer, at Lumumba ikke kan arresteres, så længe hans parlamentariske immunitet ikke er ophævet på lovlig vis. – 16. Mobutu flyver til Elisabethville, hvor han forhandler med regeringschefen i Katanga, Tshombe. – 22. Mobutu erklærer efter en samtale med FNs repræsentant i Congo, inderen Dayal, at han har afbrudt forbindelserne med FN, fordi FN ikke vil anerkende hans regering og søger at støde ham fra magten. – 27. Efter at præsident Kasavubu 25/10 har haft en samtale med Dayal, meddeles fra congolesisk side, at Dayal har anerkendt Kasavubus myndighed. Det hedder videre i meddelelsen, at generalkommissærernes råd (se 5/9) for tiden er det eneste udøvende organ, FN kan forhandle med, indtil der igen findes en legal congolesisk regering.

11. – FNs generalforsamling vedtager med 62 stemmer mod 12, 24 stemmer ikke, et forslag fra præsidiet om, at afrustningsspørgsmålet skal drøftes i det politiske udvalg. Et russisk forslag, hvorefter drøftelsen skal finde sted i plenarforsamlingen, forkastes med 54 stemmer mod 13, medens 31 undlader at stemme.

Den canadiske regering under John F. Diefenbaker rekonstrueres. Der udnævnes 4 nye kabinetsministre, og der sker i øvrigt en række omflytninger.

Monckton-kommissionens betænkning om revision af Føderationen Rhodesia og Nyasalands forfatning offentliggøres. Føderationens premierminister, sir Roy Welensky, hævder, at kommissionen ved at anbefale, at der skal være adgang til at udtræde af føderationen, er gået ud over kommissoriet.

12. – Under et politisk møde i Tokio dræbes lederen af det socialistiske parti, Inejiro Asanuma, af et medlem af en ultranationalistisk organisation. – 24. Premierminister Ikeda giver meddelelse om opløsning af deputeretkammeret og afholdelse af valg 20/11.

13. – FNs generalforsamling vedtager enstemmigt, at et russisk forslag, at en erklæring om uafhængighed for alle kolonilande og -folk skal behandles af plenarforsamlingen uden forudgående henvisning til det politiske udvalg. Et forslag om, at plenarforsamlingen straks skal behandle de amerikanske aggressioner mod Sovjetunionen forkastes derimod med 54 stemmer mod 10, medens 33 undlader at stemme.

14. – Processen mod det styrtede demokratiske partistyres ledende mænd med fhv. præsident Bayar og fhv. ministerpræsident Menderes i spidsen begynder på øen Yassiada ved Istanbul. – 27. 146 tyrkiske professorer og andre universitetslærere afskediges efter beslutning af komiteen for national enhed.

19. – Det amerikanske handelsministerium forbyder eksport af amerikanske varer (med undt. af lægemidler og ikke-subsidierede levnedsmidler) til Cuba som repressalie for den cubanske regerings fortsatte beslaglæggelse og nationalisering af

amerikanske virksomheder. – 25. Den cubanske regering beordrer nationalisering af 167 amerikanske selskaber i Cuba. – 28. USA anklager i en note til Organisationen for de amerikanske Stater (OAS) Cuba for med militær hjælp fra østblokken at forsøge at sprede revolutionen til andre dele af Latinamerika. Fidel Castro udtaler, at en amerikansk invasion kan ventes nårsomhelst.

24. – Den franske nationalforsamling forkaster et mistillidsvotum til regeringen og har dermed godkendt regeringens forslag om oprettelse af en særlig fransk kernevåben-styrke.

Udenrigsminister Halvard Lange vender sig i stortinget mod Sovjetunionens forsøg på at diktere Norges udenrigspolitik.

25. – En overenskomst mellem Frankrig og Vesttyskland giver den vesttyske hær forsyningsdepoter og øvelsesområder i Frankrig.

25.–26. – I Abidjan, Elfenbenskysten, afholdes en konference af regeringscheferne i 11 afrikanske stater, der tidligere var fransk område. Deltagerne beslutter at indtage ensartet holdning i alle internationale spørgsmål og at instruere deres delegationer ved FN i overensstemmelse hermed.

26. – I El Salvador afsætter hæren den stærkt antikommunistiske præsident José Maria Lemus (valgt i 1956 for en 6 års periode), og en junta (3 militære og 3 civile) under oberst César Yanes Urias tager magten.

28. – I den britiske regering afloser Julian Amery George Ward som luftforsvarsminister, og der sker samtidig en række ændringer på mindre betydningsfulde poster.

31. – FNs generalforsamling vedtager enstemmigt en resolution, i hvilken Italien og Østrig opfordres til at genoptage forhandlingerne om Sydtyrolspørgsmålet.

November 1960

1. – Premierminister Macmillan giver underhuset meddelelse om en overenskomst med USA, hvorefter Holy Loch i Clyde bliver base for de amerikanske Polaris ubåde (se 15/11).

Præsident Eisenhower erklærer, at USA vil træffe alle foranstaltninger for at forsvare flådebasen Guantanamo på Cuba. – 17. Eisenhower afsender amerikanske flådeenheder for at forhindre invasion i Guatemala og Nicaragua af kommunistdirigerede elementer.

Elfenbenskystens nationalforsamling vedtager enstemmigt en ny forfatning, som indfører et præsidentsystem efter amerikansk forbillede. – 4. Nationaforsamlingen i Gabon vedtager enstemmigt en ny forfatning efter fransk mønster. – 10. Nationalforsamlingen i Niger vælger enstemmigt Hamani Diori til republikkens præsident. – 18. Nationalforsamlingen i Den centralafrikanske Republik vedtager med 37 stemmer mod 13 en ny forfatning (præsidentsystemet). – 28. Ved præsidentvalget i Elfenbenskysten genvælges Félix Houphouet-Boigny.

3. – Arbejderpartiets parlamentsgruppe genvælger Hugh Gaitskell som leder af partiet med 166 stemmer, medens Harold Wilson får 81 stemmer. Til næstformand efter afdøde Aneurin Bevan vælges Gaitskell-tilhængeren George Brown. – 10. Ved valget af arbejderpartiets skyggekabinet besætter Gaitskell-tilhængere 10 af 12 pladser.

Generalsekretær Dag Hammarskjöld har opfordret Belgien til at afholde sig fra en-

hver hjælpeydelse til Congo. – 7. Kasavubu og lederen af det af oberst Mobutu oprettede generalkommissærernes råd (se 5/9), Bomboko, rejser til New York til FN. – 9. Medlemmer af Baluba-stammen har overfaldet en FN-patrulje og dræbt 10 irske soldater. – 14. Den belgiske udenrigsminister Pierre Wigny afviser kritikken af den belgiske Congo-politik. – 18. Oberst Mobutu udviser Ghanas ambassadør, der 4/10 erklæredes for persona non grata. Det kommer til blodige kampe i Nord-Katanga mellem Katanga-tropper og Baluba-stammen, og FN afsender tropper dertil. – 22. FNs generalforsamling vedtager med 53 stemmer mod 24, 19 undlader at stemme, at anerkende Kasavubus delegation som Congos officielle repræsentation ved FNs generalforsamling. – 25. Ministerpræsident Tshombe i Katangaprovinsen forhandler med repræsentanter for Kasavubus førsteminister Ileo. – 27. Lumumba flygter fra Léopoldville, hvor han har stået under FN-troppernes beskyttelse.

4. – Præsident de Gaulle erklærer i en radio- og fjernsynstale til det franske folk, at Algier vil få sin egen regering og sine egne institutioner, og at Frankrig vil bøje sig for Algiers frie valg, uanset hvorledes dette falder ud. – 16. De Gaulle meddeler, at der vil blive afholdt folkeafstemning om et lovudkast vedrørende forvaltningen i Algier. Det tilføjes, at der hermed ikke foregribes noget m. h. t. den senere udøvelse af selvbestemmelsesretten. Senere meddeles, at folkeafstemningen vil blive afholdt i begyndelsen af januar 1961. – 18. Oprørsregeringen afviser de Gaulles plan om folkeafstemning og kræver en FN-kontrolleret afstemning om Algiers uafhængighed. – 22. Den hidtidige undervisningsminister Louis Joxe bliver minister for algierske anliggender. – 23. Til generalbefuldmægtiget i Algier udnævnes Jean Morin i stedet for Paul Delouvrier.

8. – Ved præsidentvalget i USA afgives 34.221.531 stemmer for demokraternes kandidat, senator John F. Kennedy, 34.108.474 stemmer på republikaneren, vicepræsident Richard M. Nixon, og 502.773 stemmer på andre kandidater. Til trods for, at Kennedy ikke opnår flertallet af de afgivne vælgerstemmer, er hans valg sikret, idet over halvdelen af valgmændene er forpligtet til at give ham deres stemme. I repræsentanternes hus er stillingen efter valget 259 demokrater og 178 republikanere (før 280 dem. og 157 rep.), i senatet, hvor kun 34 af 100 medlemmer er på valg, 64 dem. og 36 rep. (før 66 dem. og 34 rep.). I 27 stater afholdes tillige guvernørvalg med det resultat, at dem. besætter 15 og rep. 12 poster mod hidtil henholdsvis 14 og 13. Herefter har 34 stater dem. og 16 stater rep. guvernører.

9. – Det franske senat vedtager med 186 stemmer mod 83 et forslag om at udsætte debatten om regeringens forslag om oprettelse af en atombevæbnet styrke (se 24/10). – 22. For et mistillidsvotum i nationalforsamlingen stemmer kun 214 af 553 deputerede, og regeringsforslaget betragtes derefter som vedtaget. – 30. afviser sentatet på ny at behandle forslaget.

Den norske regering erklærer i et svar på en note fra Sovjetunionen, at den ikke for tiden agter at anlægge flyvepladser på Spitzbergen.

I Columbia udnævner præsident Camargo en ny regering bestående af 6 liberale og 6 konservative.

11. – I Sydvietnam besætter faldskærmstropper under oberst Nguyen Chanh Thi en række strategiske punkter og omringer præsidentens palads, men revolten slås hurtigt ned.

13. – Den tyrkiske stats- og regeringschef general Gürsel opløser komitéen for national enhed (se 1/5) og udnævner en ny komité bestående af 23 af den gamle komités 37 medlemmer.

15. – Den amerikanske atomundervandsbåd George Washington, armeret med 16 Polaris-missiler med kerneladning, afsejler fra Charleston på en 2 års »afskræk-

kelsesmission«. G. W. er den første af 5 Polaris u-både, hver på 5400 tons. – 22. søsættes atomundervandsbåden Ethan Allen, den første af en større Polaris-klasse på 7000 tons. Ifl. New York Times vil den amerikanske flåde i 1965 have 45 Polaris u-både.

Marokko har akcepteret et tilbud om militær hjælp fra Sovjetunionen, især i form af jetjagere.

16. – Præsident Eisenhower giver meddelelse om en spareplan for at nedbringe underskuddet på betalingsbalancen med omkring 1 milliard $ i 1961. – 19.–23. forhandler finansminister Robert Anderson og understatssekretær Douglas Dillon i Bonn resultatløst om vesttysk bidrag til dækning af udgifterne ved de amerikanske troppers stationering i Tyskland.

Den nye ministerpræsident i Laos, Souvanna Phouma (se 9/8) anklager USA for at støtte general Phoumi Nosavans oprørsbevægelse. – 18. I Vientiane meddeles, at der har været ført forhandlinger om at optage repræsentanter for Pathet Lao i regeringen.

20. – Ved valget til det japanske underhus opnår regeringspartiet, de liberale demokrater, 296 mod hidtil 283 mandater, socialisterne 145 (122), de demokratiske socialister 17 (40), kommunisterne 3 (1), uafhængige og andre 6 (3). Før valget var 18 af i alt 467 pladser ubesatte. Efter valget slutter 4 af de uafhængige sig til regeringspartiet.

21. – På den årlige NATO-parlamentarikerkonference i Paris gør den øverstkommanderende for NATO-styrkerne, general Lauris Norstad, rede for planerne om at gøre NATO til den fjerde atommagt.

21.–24. – Ved forhandlinger i Moskva mellem præsident Kekkonen og ministerpræsident Khrushchev opnås enighed om, hvorledes mestbegunstigelsesklausulen kan anvendes, hvis Finland slutter sig til EFTA.

22. – I Sierra Leone vedtager repræsentanternes hus enstemmigt en anmodning til den britiske regering om uafhængighed fra 27/5 1961 og optagelse i Commonwealth.

24. – Marokko beslutter at hjemkalde sin ambassadør i Tunis, efter at Tunis har anerkendt Mauretanien. – 28. Premierminister Moktar Ould Daddah proklamerer Republikken Mauretaniens uafhængighed (se 26/7).

26. – Ved parlamentsvalget i New Zealand opnår det nationale parti 505.000 stemmer og 46 (1957: 39) mandater og arbejderpartiet 467.000 stemmer og 34 (41) mandater. Desuden afgives 94.000 stemmer på Social Credit Party og 2.300 stemmer på kommunisterne, men ingen af disse partiers kandidater opnår valg.

27. – Efter et besøg i Mali udtaler præsident Kwame Nkrumah, at der vil blive oprettet et fælles parlament for Ghana og Mali.

December 1960

1. – Præsident Kasavubu udviser Den forenede arabiske Republiks ambassador i Léopoldville af Congo. FAR giver Belgien skylden og beslaglægger belgisk ejendom. – 2. Patrice Lumumba (se 3/11) tages til fange i Port Francqui i Kasai provinsen og interneres i en militærlejr. – 7. Sovjetunionen kræver i sikkerhedsrådet, at generalsekretær Hammarskjöld skal sørge for, at Lumumba straks løslades. Fra Léopoldville meddeles, at præsident Kasavubu har erklæret krigstilstand i østprovinsen. – 9.

Lederen af provinsregeringen i Stanleyville (østprovinsen), Bernhard Salumu, kræver løsladelse af Lumumba og truer med at arrestere alle belgiere i provinsen. – 12. Flere asiatiske og afrikanske lande truer med at hjemkalde deres FN-tropper i Congo. – 29. Lumumba-tro tropper meldes under indrykning i Katangaprovinsen, hvor Moishe Tshombes tropper kæmper med oprørske Balubastammer.

3. – Ministerpræsident Souvanna Phouma i Laos dementerer, at regeringstropper samarbejder med de pro-kommunistiske Pathet Lao styrker i et forsøg på at erobre residensstaden Luang Prabang, som siden 10/11 er i genral Phoumi Nosavans hænder. Størstedelen af landet uden for Vientiane beherskes af Pathet Lao i nord og Phoumi Nosavan i syd. – 16. Prins Boun Oum og general Nosavan holder deres indtog i Vientiane, som er hårdt medtaget af kampen om byen. – 18. Der meldes om Pathet Lao angreb på Luang Prabang. USA afviser sovjetiske aggressions- og interventionsanklager og beskylder til gengæld Sovjetunionen for at være ansvarlig for borgerkrigen i Laos ved sine våbenleverancer til oprørerne. – 30. Den laotiske regering meddeler, at tropper fra Nordvietnam har overskredet grænsen til Laos. Nordvietnam dementerer.

Sovjetunionen nedlægger i sikkerhedsrådet veto mod Mauretaniens optagelse i FN (se 24/11).

4. – Ved landdagsvalget i Saarland (for anden gang i 1960, idet valget i maj er blevet erklæret ugyldigt af forfatningsdomstolen) fordobler socialdemokraterne deres mandattal og besætter 16 pladser mod de kristne demokraters 19 (22).

5. – Under processen mod deltagerne i opstanden i Algier i januar flygter Lagaillarde (se 1/2) til Spanien, hvor general Salan allerede befinder sig, og hvor det også menes, at den anden af hovedmændene, Joseph Ortiz, har søgt tilflugt. – 9.–13. Under en rundrejse i Algier får de Gaulle en meget uvenlig modtagelse af de franske kolonister. Det kommer til blodige kampe mellem europæere og muhammedanere, og de franske tropper skyder på begge parter for at genoprette roen. – 14. Den generalbefuldmægtigede for Algier, Jean Morin, giver ordre til opløsning af den anti-gaullistiske organisation »Fronten for et fransk Algier« (PAF) og studenterorganisationen Agelca. – 22. Det franske socialdemokrati vedtager på en kongres at opfordre vælgerne til at stemme ja ved folkeafstemningen (se 4/11), der skal finde sted 8/1. Vælgerne vil blive spurgt, om de billiger selvbestemmelsesprincippets anvendelse på Algier og oprettelsen af et midlertidigt styre, indtil selvbestemmelsesretten kan tages i brug. – 30. De Gaulle har udelukket marskal Juin, der er en stærk modstander af hans Algierpolitik, af det nationale sikkerhedsråd.

I London åbnes en konference om revisionen af Føderationen Rhodesia og Nyasalands forfatning (se 11/10) med deltagelse af bl. a. de afrikanske ledere, dr. Hastings Banda, Malawa kongrespartiet i Nyasaland, Joshua Nkomo, det sydrhodesiske nationaldemokratiske parti, og Kenneth Kaunda, det forenede nationale uafhængighedsparti i Nordrhodesia.

7. – Præsident Eisenhower beordrer de amerikanske flådeenheder ved Nicaragua og Guatemala tilbage til deres baser (se 1/11).

8. – Den japanske regering omdannes. Hayato Ikeda fortsætter som premierminister og Zentaro Kosaka som udenrigsminister. Blandt de udtrædende er Japans første kvindelige kabinetsminister, fru Masa Nakayama (se 14/7).

12. – I New Zealand danner lederen af det nationale parti, Keith Holyoake, regering. Han overtager selv udenrigsministeriet (se 26/11).

14. – I Paris underskrives konventionen om organisationen for økonomisk samarbejde og udvikling, OECD, som skal af-

løse OEEC, af USA, Canada og de 18 europæiske OEEC-lande.

Til forbundspræsident i Schweiz i 1961 vælges vicepræsidenten, professor F. T. Walden.

Medens kejser Haile Selassie af Æthiopien er på officielt besøg i Brasilien, forsøger en del af livgarden under general Mengistu Newaye statskup, der mislykkes.

15. – Kong Mahandra af Nepal lader premierminister Koirala og medlemmer af hans ministerium arrestere, opløser parlamentet og overtager selv hele magten.

15.–19. – Den anden »topkonference« af tidligere franske stater i Afrika (se 25.–26/10) finder sted i Brazzaville med delegerede fra Congo, Mauretanien, Senegal, Elfenbenskysten, Øvre Volta, Dahomey, Niger, Gabon, Den centralafrikanske Republik, Tsad, Kamerun og Madagascar og observatører fra Togoland. Konferencen går ind for selvbestemmelsesret for Algier, men vender sig mod indblanding fra FN, og Sovjetunionen kritiseres for sin stilling til Mauretaniens optagelse i FN (se 3/12). M. h. t. Congo er man imod direkte intervention af andre afrikanske stater, men anbefaler en rundbordskonference af congolesiske politikere snarest muligt. Der aftales en ny konference i Yaoundé i Kamerun i slutningen af marts 1961.

18. – NATOs ministerråd har taget en amerikansk plan om inden udgangen af 1964 at udstyre NATO med 5 atomundervandsbåde med 100 Polarismissiler til efterretning og instrueret det permanente råd om at studere forslaget og de dertil knyttede problemer.

19. – I valgmandsforsamlingen (der skal finde sted den første mandag efter den anden onsdag i måneden efter præsidentvalget) opnår John Kennedy de til valg nødvendige stemmer. Kun 37 staters valgmænd deltager i afstemningen, idet fintællingen endnu ikke er afsluttet i de resterende 13 stater. Den officielle meddelelse om præsidentvalgets udfald vil blive givet 6/1 1961 i et fællesmøde af kongressens to kamre.

Kennedys kabinet får flg. sammensætning: Dean Rusk, nu præsident for Rockefeller Foundation, bliver udenrigsminister, Douglas Dillon, viceudenrigsminister i Eisenhowers kabinet, finansminister, Robert McNamara nu præsident for Ford Motor Company, forsvarsminister, Robert Kennedy, den nye præsidents 35 år gamle broder, justitsminister (Attorney – General), Edward Day, nu vicepræsident for et forsikringsselskab, generalpostmester, Stewart Udall, nu kongresmedlem, indenrigsminister, Orville Freeman, nu guvernør i Minnesota, landbrugsminister, Luther Hodges, nu guvernør i North Carolina, handelsminister, Arthur Goldberg, nu sagfører for fagforeningerne, arbejdsminister, og Abraham Ribicoff, nu guvernør i Connecticut, undervisnings- og socialminister. – Adlai Stevenson bliver USA repræsentant ved FN og Averell Harriman udpeges (30/12) som rejsende ambassadør.

21. – I Belgien breder proteststrejker mod regeringens økonomiske kriseprogram sig til de offentlige forsyningsvirksomheder, og de socialistiske fagforbund opfordrer til generalstrejke. – 23. De katolske fagforbund, der ikke støtter strejken, kræver væsentlige ændringer i kriseprogrammet. – 26. Socialisterne kræver omgående indkaldelse af parlamentet og tilbagekaldelse af kriseforslagene og tilsiger strejkebevægelsen fuld støtte. – 29. Kong Baudouin og dronning Fabiola afbryder deres bryllupsrejse i Spanien og vender tilbage til Bruxelles. NATO-tropper hjemkaldes fra Tyskland.

I Saudi Arabien overtager kong Saud selv posten som regeringschef i stedet for Emir Feisal (kongens broder og tronfølger), der tillige har været udenrigs-, forsvars- og finansminister. Også de øvrige ministre demissionerer, og dagen efter udnævner kongen sit nye kabinet.

22. – Den hollandske koalitionsregering under Jan Eduard de Quay beslutter at demissionere på grund af uenighed om boligpolitikken.

27. – Den tredie franske prøvesprængning af en atombombe finder sted i Reggane i Sahara (se 1/4).

Præsidenterne Nhrumah, Ghana, Modibo Keita, Mali, og Sekou Touré, Guinea, er på et møde i Conakry, Guinea, enedes om en union af de tre lande. I kommuniquéet fra mødet tales der om fælles økonomisk og monetær politik og om fælles diplomatisk repræsentation, og de tre præsidenter skal mødes fire gange om året (se 27/11).

29. – Fra Peking meddeles officielt, at naturkræfterne for andet år i træk har umuliggjort opfyldelsen af produktionsplanerne. Over halvdelen af al opdyrket jord i Kina har været ramt af oversvømmelser og tørke, og mange steder er høsten gået helt tabt.

31. – Peru afbryder de diplomatiske forbindelser med Cuba.

DANMARK

Oktober 1960

1. – Minister u. p. Viggo Starcke meddeler, at han af helbredsgrunde ikke vil lade sig genopstille ved det forestående folketingsvalg.

4. – Statsminister Kampmann meddeler i sin redegørelse for rigets almindelige stilling og de foranstaltninger, som regeringen påtænker, at der vil blive udskrevet valg til folketinget 15/11.

5. – Kongeparret ankommer til Los Angeles på besøg i USA.

7. – Arbejdsgiverforeningens hovedbestyrelse anbefaler 2-årige overenskomster med bibeholdelse af pristalsreguleringen, men uden adgang til anden regulering af normallønningerne i overenskomstperioden.

De nordiske statsministre og Nordisk Råds præsidium har på et 2 dages møde i Harpsund drøftet en effektivisering af NRs arbejde.

8. – Det radikale venstres hovedbestyrelse vedtager et skatteprogram med flg. hovedpunkter: 1) bevarelse af skattefradragsretten, 2) stor udvidelse af proportionalskattens område, 3) skat af storforbrug (direkte forbrugsskat). Der tages ikke stilling til spørgsmålet om skat ved kilden.

9. – Det konservative folkeparti afslutter et 2 dages landsrådsmøde, hvor bl. a. oplyses, at partiet siden 1956 har haft en fremgang på 19.000 til 108.851 medlemmer.

10. – Centralorganisationen af metalarbejdere, der tæller ca. 140.000 medlemmer, formulerer flg. krav til de nye overenskomster: 1) tillægspension efter norsk og svensk mønster, 2) forhøjelse af søgnehelligdagsbetalingen til 3 pct. af den samlede løn, 3) lige løn for mænd og kvinder, 4) længere opsigelsesvarsler, 5) forhøjelse af feriegodtgørelsen til 8 pct., 6) nedsættelse af den ugentlige arbejdstid fra 45 til 40 timer, 7) forhøjelse af mindstelønningerne.

11. – På EFTAs ministermøde i Bern giver finansminister Philip og den norske handelsminister Skaug udtryk for deres regeringers betænkelighed ved det britiske forslag (støttet af Schweiz og Sverige) om en yderligere nedsættelse af de indre toldsatser med 10 pct. allerede fra 1/1 1961 i stedet for 1/1 1962.

Kongeparret ankommer på deres Amerikarejse til Washington, hvor de modtages af præsident Eisenhower.

14. – Nye skandinavisk-vesttyske luftfartsforhandlinger i København slutter negativt.

Den dansk-vesttyske vareudvekslingsaftale af 22/12 1958 forlænges til udgangen af 1965.

17. – Under kongeparrets besøg i New York taler kong Frederik i FNs generalforsamling.

18. – På venstres og de konservatives vegne fremsætter Poul Møller (k. f.) forslag til folketingsbeslutning om indkomst-, formue- og ejendomsbeskatning til staten. Forslaget følger i hovedsagen VK-programmet af 4/10 1959.

Folketinget indleder derefter en 3 dages debat om statsministerens åbningstale.

19. – På dansk initiativ har landbrugsministrenes stedfortræderkomité ved OEEC henstillet til de medlemslande, der normalt ikke eksporterer smør, at medvirke til at stabilisere smørprisen på det engel-

ske marked ved at undlade at søge afsætning for eventuel overskudsproduktion ved eksport.

28. – På landsindustrimødet i København i forbindelse med Industrirådets 50 års jubilæum udtaler formanden, direktør Aage L. Rytter, at en forceret toldnedsættelse inden for EFTA vil kunne skabe vanskeligheder for en del danske industrier.

30. – Statsminister Kampmann udtaler, at de tre regeringspartier ikke har bundet sig til hinanden efter valget, og at socialdemokratiet vil overveje at deltage i andre regeringskonstellationer, hvis valget giver grundlag derfor.

November 1960

1. – Forhandlingerne om nye overenskomster for arbejdsmarkedet begynder. Ifl. forhandlingsreglerne (se 11/5) forhandler underorganisationerne i november, og hvis der ikke inden denne måneds udgang er opnået enighed, overgår hele forhandlingsstoffet til hovedorganisationerne.

11. – Formanden for Landbrugets Afsætningsråd, folketingsmand Niels Eriksen, gør sig til talsmand for afskaffelse af afsætningsrådet og landbrugsrådet og oprettelse af et samlende organ for landbruget med forskellige afdelinger til varetagelse af handelspolitiske, erhvervspolitiske og afsætningsmæssige opgaver.

15. – Ved folketingsvalget afgives (uden for Færøerne og Grønland) i alt 2.439.936 stemmer, deraf 2.431.947 gyldige. Vælgertallet er siden valget i maj 1957 steget med godt 70.000 til ca. 2.842.000, og stemmeprocenten er gået frem fra 83,7 til 85,8. Hovedresultaterne fremgår af følgende tabel. (Det bemærkes, at socialistisk folkeparti ved folketingets opløsning var repræsenteret ved Aksel Larsen, der i 1957 var et af de 6 kommunistiske folketingsmedlemmer).

På Færøerne genvælges sambandspartiets kandidat Johan Poulsen, der i folketinget slutter sig til venstre, og nyvælges (i stedet for Hakun Djurhuus, folkeflokken) sognepræst Johan Nielsen, socialdemokratiet. I Grønland genvælges Nikolaj Rosing og nyvælges fhv. skoledirektør Mikael Gam.

Af de 179 folketingsmedlemmer er 54

	Stemmer		Procentfordeling		Mandater	
	14/5 1957	15/11 1960	14/5 1957	15/11 1960	14/5 1957	15/11 1960
Socialdemokratiet	910.170	1.023.794	39.4	42.1	70	76
Radikale venstre	179.822	140.979	7.8	5.8	14	11
Konservative folkeparti	383.843	435.764	16.6	17.9	30	32
Venstre	578.932	512.041	25.1	21.1	45	38
Retsforbundet	122.759	52.330	5.3	2.2	9	–
Socialistisk folkeparti	.	149.440	.	6.1	–	11
Kommunistisk parti	72.315	27.298	3.1	1.1	6	–
Slesvigsk parti	9.202	9.058	0.4	0.4	1	1
De uafhængige	53.061	81.134	2.3	3.3	–	6
Uden for partierne	71	109	0.0	0.0	–	–
Tilsammen	2.310.175	2.431.947	100.0	100.0	175	175

(13 s., 4 r. v., 8 k. f., 12 v., 10 s. f., 6 uafh. og 1 grønlænder) nyvalgt, 9 af disse (4 s., 2 k. f. og 3 v.) har dog tidligere været medlem af folketing eller landsting. Antallet af kvindelige folketingsmedlemmer er 17 (7 s., 2 r. v., 6 k. f. og 2 v.) mod 19 (7 s., 2 r. v., 6 k. f., 1 v., 1 rf. og 2 k.) i det gamle folketing ved opløsningen.

Eksportør Hans Bundgaard idømmes ved Københavns byret en bøde på 10.000 kr., men beholder sin autorisation.

16. – Ministrene stiller deres porteføljer til rådighed for statsministeren.

17. – Kongen modtager ministeriet Kampmanns afskedsbegæring. Socialdemokratiets hovedbestyrelse giver statsministeren frie hænder m. h. t. dannelsen af en ny regering. I et møde i det radikale venstres hovedbestyrelse er der store betænkeligheder ved at danne koalitionsregering med socialdemokratiet. Ved en vejledende afstemning går ca. halvdelen imod tanken, og afgørelsen overlades til folketingsgruppen. Retsforbundets hovedledelse vedtager en udtalelse om, at man vil fortsætte arbejdet, opbygge organisationen og gøre klar til opstilling ved næste valg.

18. – Statsminister Kampmann danner ny regering, som kun adskiller sig fra den foregående ved, at retsforbundets 3 ministre er erstattet med andre. De nye ministre er: folketingsmand Hans R. Knudsen (s.), der bliver indenrigsminister, folketingsmand A. C. Normann (r. v.), der overtager fiskeriministeriet, og den nye folketingsmand for Grønland, Mikael Gam, der bliver minister for Grønland i stedet for minister for offentlige arbejder Lindberg. Undervisningsminister Jørgen Jørgensen (r. v.) og økonomiminister Bertel Dahlgaard (r. v.), der begge er over 70 år og ikke længere medlemmer af folketinget, vil trække sig tilbage i løbet af 1961. Den nye regerings parlamentariske basis er 89 stemmer (77 s., 11 r. v. samt Gam), medens v., k. f., uafh. og s. f. tilsammen har 88 stemmer.

Forinden har kongen rådført sig med lederne af de politiske partier om regeringsdannelsen. S., r. v. og s. f. anbefaler, at kongen anmoder statsminister Kampmann om at danne regering, v. og k. f. at det overdrages til Erik Eriksen at undersøge mulighederne for dannelse af en liberal regering. Hertil slutter sig de uafhængige, der erklærer sig villige til at støtte en liberal regering. Kongen opfordrer derefter Kampmann til at danne nyt ministerium.

Med hensyn til regeringens politik skal det arbejdsprogram, som indeholdtes i statsministerens åbningstale 4/10, i alt væsentligt stå ved magt, men under drøftelserne mellem de to regeringspartier forud for regeringsdannelsen er der sket en præcisering af de mest aktuelle opgaver og deres løsning. Hvad skattereformen angår, skal der udarbejdes forslag om kildeskat, men forslaget skal ikke fremsættes, med mindre de to partier er enige om det, og skattefradragsretten skal bevares. Endvidere er der enighed om, at der skal fremsættes forslag om 21 års valgret og om ændring af 60.000 stemmers reglen, og der skal ikke kunne ske en ændring i den hidtidige stilling til spørgsmålet om dansk atombevæbning, tysk atombevæbning eller en særlig NATO-atomstyrke, medmindre der er enighed mellem de to partier herom.

Arbejdsgiverforeningens og LOs forhandlere når til enighed om en ny hovedaftale til afløsning af septemberforliget af 1899. Resultatet vil blive forelagt parternes kompetente forsamlinger til godkendelse.

19. – Efter indbydelse af Arbejdernes Fællesorganisation i Skagen afholdes et møde, hvor der vedtages en protest imod, at fiskeriministeriet på ny er gjort til politisk kastebold, således at fhv. fiskeriminister Chr. Christiansen (s.) for anden gang er blevet forbigået ved udnævnelsen af fiskeriminister.

22. – En delegation fra slagterierne, slagteriernes arbejdsgiverforening og Odense

Eksportslagteri orienterer statsministeren og andre medlemmer af regeringen om den alvorlige situation, der er opstået ved ulovlige strejker på en række slagterier. Statsministeren udtaler, at regeringen fordømmer de ulovlige strejker og i det hele taget overenskomststridige aktioner.

23. – Grønlandsminister Mikael Gam afviser den fra grønlandsk side udtalte frygt for, at hans udnævnelse vil udløse partipolitisk aktivitet i Grønland.

28. – Finansministeriet har akcepteret et tilbud fra et schweizisk bankkonsortium om et lån på 50 mill. sfrcs. (ca. 80 mill. kr.). Lånehjemmel findes i lov af 13/5 1959, der bemyndiger regeringen til optagelse af udenlandske statslån på indtil 200 mill. kr. Bemyndigelsen er i 1959 benyttet til optagelse af et schweizisk lån på 50 mill. sfrcs.

Nationalbankdirektør Svend Nielsen understreger, med henblik på overenskomstforhandlingerne på arbejdsmarkedet, at en generel stigning af lønningerne uden en tilsvarende stigning i produktionen kan betyde en afslutning på de gode tider med høj beskæftigelse og stabile priser.

29. – Folketingets første møde efter valget åbnes af aldersformanden Ole Bjørn Kraft (k. f.). Gustav Pedersen (s.) vælges til midlertidig formand, og statsminister Kampmann fremsætter derefter en erklæring om regeringens politik, der hvad hovedlinierne angår har fået udtryk i åbningstalen 4/10 og finansministerens tale 28/10 ved fremsættelsen af finanslovforslaget. Herudover bebudes forslag om ændring af valgloven (se 18/11) og lov om boligbyggeri med det formål at øge omfanget af og billiggøre såvel det private som det sociale byggeri. Om overenskomstforhandlingerne udtaler statsministeren, at regeringen ser hen til, at arbejdsmarkedets parter løser overenskomstsituationen gennem forhandling og uden konflikt, men skulle en konflikt alligevel udbryde, venter regeringen, at parterne selv bringer den til afslutning.

Den socialdemokratiske folketingsgruppe har til formand valgt Carl Petersen, der også bliver formand for finansudvalget. Det radikale venstre genvælger som formand Aage Fogh, og som politisk ordfører i stedet for fiskeriminister A. C. Normann vælges Hilmar Baunsgaard. Venstre genvælger Erik Eriksen som formand og politisk ordfører og det konservative folkeparti Poul Sørensen som formand og Poul Møller som politisk ordfører. Socialistisk folkeparti vælger Aksel Larsen som formand og politisk ordfører, og de uafhængiges landsformand, Iver Poulsen, bliver også formand og politisk ordfører for folketingsgruppen.

Såvel s. og r. v. som v. og k. f. danner valggruppe. S. og r. v. kan besætte 9 (8 + 1) pladser i 17 mands udvalgene, v. og k. f. 7 (4 + 3) og s. f. 1, medens de uafhængige ikke bliver repræsenteret.

30. – Efter at valgene enstemmigt er godkendt, konstituerer folketinget sig med Gustav Pedersen (s.) som formand og Vagn Bro (v.), Ole Bjørn Kraft (k. f.), Aage Fogh (r. v.) og Herluf Rasmussen (s. f.) som henholdsvis 1., 2., 3. og 4 næstformand.

Finansminister Philip genfremsætter forslag til finanslov for 1961–62, idet han fremhæver, at forslaget er udtryk for, at regeringen må fastholde den hidtidige linie i finanspolitikken. Finansministeren fremsætter endvidere forslag til ligningslov for det kommende finansår. Desuden genfremsætter trafikminister Lindberg forslag om udbygning af det storkøbenhavnske S-banenet og om forarbejder til tunnelbaneanlæg i Kobenhavn og Frederiksberg.

December 1960

1. – En finsk delegation under ledelse af minister Olavi Munkki drøfter i København spørgsmålet om Finland og EFTA med udenrigsminister Krag.

Overenskomstforhandlingerne mellem Jernindustriens Sammenslutning og Centralorganisationen af Metalarbejdere ender uden positivt resultat, og de videre forhandlinger vil foregå under hovedorganisationernes ledelse. Det vigtigste stridsspørgsmål er arbejdsmændenes krav om en mindsteløn på 250 kr. om ugen.

2. – Første fase af overenskomstforhandlingerne meldes afsluttet med det resultat, at alle underorganisationer har måttet give op og overlade hele overenskomststoffet til hovedorganisationerne, der nu skal søge at nå til enighed inden 20/12.

3. – Dagbladet Information hævder, at der under besættelsen blev udstedt ordre om likvidering af nuværende generalmajor Højland Christensen, der var kommet i modsætningsforhold til general Hjalfs »lille stab«. Forsvarsminister Poul Hansen udtaler, at han vil overveje, om der er grundlag for undersøgelse.

4. – Dansk Samlings udvidede hovedbestyrelse vedtager at igangsætte et landsomfattende arbejde med henblik på kandidatopstilling ved næste folketingsvalg.

5. – Forsvarsminister Poul Hansen skriver i Dagens Nyheder, at man fra socialdemokratisk side betragter socialistisk folkeparti som forklædt kommunisme.

Benzin- og Oliebranchens Arbejdsgiverforening går ind på at betale en bod på 100.000 kr. for ved overenskomstforhandlingerne at have overtrådt Dansk Arbejdsgiverforenings love.

6. – Det udenrigspolitiske nævn konstituerer sig med Gustav Pedersen (s.) som formand og Aage Fogh (r. v.) som næstformand. Efter valget er socialistisk folkeparti blevet repræsenteret i nævnet ved Aksel Larsen.

Hovedorganisationernes forhandlingsudvalg mødes og udtager de generelle spørgsmål.

7. – Ved folketingets 1. behandling af finanslovforslaget afviser den soc. dem. ordfører Per Hækkerup samarbejde med socialistisk folkeparti. Erik Eriksen mener, at venstres tilbagegang skyldes den stærke og underlødige propaganda imod og indre uro i partiet og udtaler sin tro på, at væsentlige dele af VK-planen vil blive virkeliggjort. Poul Møller (k. f.) ville have foretrukket en ren socialdemokratisk mindretalsregering, bl. a. af hensyn til udenrigs- og forsvarspolitikken. Han tilsiger samarbejdsvilje og årvågen kritik. Hilmar Baunsgaard lægger vægt på, at de radikale ved at gå ind i regeringen har sikret sig, at Danmarks nej til kernevåben bliver fastholdt. Aksel Larsen erklærer, at socialistisk folkeparti vil hjælpe socialdemokratiet til at virkeliggøre sit program og hævder, at vælgernes tilslutning til hans parti skyldes dets afrustningsstandpunkt. De uafhængiges ordfører, Iver Poulsen, bebuder forslag om ændring af valgloven. Det tyske mindretals repræsentant, Hans Schmidt, erklærer, at han i påkommende tilfælde hverken vil styrke eller styrte en dansk regering, men forholde sig neutral. Statsminister Kampmann udtaler i sin replik bl. a., at regeringen ikke vil forpligte sig på forhånd m. h. t. planerne om at gøre NATO til atommagt nr. 4.

Justitsminister Hans Hækkerup udtaler som svar på et spørgsmål af Herluf Rasmussen (s. f.), at de i Information fremkomne oplysninger (se 3/12) ikke giver grundlag for at starte en politimæssig undersøgelse.

Gulf Oil Corporation har definitivt besluttet at placere sit skandinaviske olieraffinaderi på Stigsnæs i Magleby kommune ved Skelskør. Byggeomkostningerne er anslået til 150 mill. kr.

8. – Udenrigsminister Krag fremsætter forslag til lov om udenrigstjenesten. Forslaget bygger på den netop offentliggjorte betænkning fra den i januar 1958 nedsatte kommission af politikere og erhvervsrepræsentanter og tilstræber en forøget indsats til fremme af eksporten ikke mindst i Afrika, Asien og Latinamerika, hvor nye stater og markeder opstår.

Professor, dr. jur. Stephan Hurwitz genvælges enstemmigt som folketingets ombudsmand.

Dansk Smede- og Maskinarbejderforbunds hovedbestyrelse vedtager enstemmigt en udtalelse, hvori det beklages, at kravet om mindstebetalingen ved timelønsarbejde blev årsag til sammenbruddet af forhandlingerne i jernindustrien (se 1/12).

9. – Udenrigsminister Krag fremsætter forslag om ratifikation af venskabs-, handels- og søfartstraktat med USA, undertegnet 1/10 1951.

Ved afslutningen af finanslovdebatten udtaler finansminister Philip, at regeringen er rede til at gribe ind, hvis begrænsningen i likviditeten skulle føre til alvorligere vanskeligheder, og nævner, at der efter omstændighederne kan blive tale om skattenedsættelse eller tilbagebetaling af statsgæld (opkøb af obligationer).

10. – På et møde i København af den nordiske ministerkomité, Nordisk Råds økonomiske 9 mands udvalg og de økonomiske samarbejdsudvalg behandles spørgsmålet om et permanent nordisk kontaktudvalg vedr. landbrugsvarer.

11. – I sin tale ved journalistforbundets stiftelsesfest advarer statsminister Kampmann mod at stille lønkravene for højt under overenskomstforhandlingerne.

12. – Afdøde højesteretssagfører C. L. David har i sit testamente bestemt, at hans landsted »Marienborg« ved Frederiksdal skal tilfalde staten på betingelse af, at ejendommen overlades som vederlagsfri sommerbolig for landets statsminister.

13. – Dansk-norske embedsmandsforhandlinger i København om en tosidet landbrugsaftale inden for EFTAs rammer ender uden positivt resultat.

Arbejdsretskommissionen har godkendt, at overenskomstforhandlingerne inden for landbrugsområdet denne gang foregår uden forhandlingsregler og uden hovedaftale; de regler, man forhandlede efter sidste gang, er opsagt og bortfaldet.

14. – Formanden for de jyske landboforeninger, folketingsmand Anders Andersen (v.), afløser Hans Pinstrup som præsident for Landbrugsrådet.

16. – Socialminister Bomholt fremsætter forslag til lov om offentlig forsorg, hvorefter der i stedet for de hidtidige 3 hjælpearter: særhjælp, kommunehjælp og fattighjælp indføres én hjælpeart, hvortil der i almindelighed ikke skal være knyttet tilbagebetalingspligt.

Folketinget vedtager enstemmigt forslag til ligningslov for 1961–62.

Statsministeren modtager fra 297 danske videnskabsmænd en henvendelse om undersøgelse af og oplysning om atomvåbnenes karakter og virkning med særligt henblik på danske forhold.

10. – Hovedaftalen af 18/11 er vedtaget med stort flertal af såvel arbejdere som arbejdsgivere.

20. – Statens forligsmænd, amtmand Sigurd Wechselmann, overtager ledelsen af overenskomstforhandlingerne mellem hovedorganisationernes forhandlingsudvalg.